

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ **ERSA**

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ (RSAI, ERSA)

“Οικονομική Κρίση και Πολιτικές Ανάπτυξης και Συνοχής”

10ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο ,
Θεσσαλονίκη, 1 – 2 Ιουνίου 2012

Συνδιοργάνωση

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης:

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ & ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ¹

Α. Τασόπουλος¹, Γ. Πετράκος², Ε. Λεριού³

¹ Καθηγητής, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, διεύθυνση επαφής : ttas@panteion.gr, tastas52@gmail.com.

² Λέκτορας, Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, Πάντειο Πανεπιστήμιο

³ Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο αυξημένος ανταγωνισμός βελτιώνει τις επιδόσεις της οικονομίας μιας χώρας, διευρύνει τις επιχειρηματικές δυνατότητες και μειώνει το κόστος αγαθών και υπηρεσιών σε ολόκληρη την οικονομία. Όμως πολυάριθμοι νόμοι και ρυθμίσεις περιορίζουν τον ανταγωνισμό στην αγορά. Ως εκ τούτου χρονοβόρες και αβέβαιες διαδικασίες χορήγησης αδειών καθυστερούν και παρεμποδίζουν άκρως αναγκαίες επενδύσεις οι οποίες ενισχύουν τον ανταγωνισμό μέσα στην αγορά. Οι κυβερνήσεις μπορούν να μειώσουν τους αδικαιολόγητους φραγμούς εφαρμόζοντας ένα “Πλαίσιο Αξιολόγησης Συνθηκών Ανταγωνισμού”. Αυτό το πλαίσιο παρέχει μια γενική μεθοδολογία για τον εντοπισμό των μη απαραίτητων φραγμών και την ανάπτυξη εναλλακτικών, λιγότερο περιοριστικών πολιτικών που συνεχίζουν να επιτυγχάνουν τους κυβερνητικούς στόχους. Μια σημαντική αιτιολογική βάση για τη ύπαρξη πλαισίου στην αγορά είναι η σαφής αναγνώριση των οφελών του ανταγωνισμού από τις κυβερνήσεις. Το πλαίσιο Αξιολόγησης Συνθηκών Ανταγωνισμού επικεντρώνεται στην παροχή πρακτικών εργαλείων υποβοήθησης απόφασης, έτσι ώστε οι κυβερνήσεις να μειώσουν τους υπερβολικούς περιορισμούς στον ανταγωνισμό.

Η τεχνολογία σε παλαιότερες περιόδους προσέφερε λύσεις σε προβλήματα που έμοιαζαν άλυτα, οδηγώντας σε μακροπρόθεσμα κυρίως οφέλη. Σήμερα η τεχνολογία εξακολουθεί να καλύπτει τα κενά που δημιουργούνται από την πραγματικότητα της αγοράς, η οποία αποκτά διαρκώς μεγαλύτερη πολυπλοκότητα. Τέτοιες αλλαγές θα οδηγούσαν σε βελτίωση των δεξιοτήτων των εργαζομένων, αύξηση του οικονομικού αποτελέσματος και της δυναμικής της επιχείρησης. Το μέλλον των επιχειρήσεων σε μια Κοινωνία της Πληροφορίας και της Γνώσης βασίζεται σε τεχνολογικές εφαρμογές που βοηθούν στην κατάκτηση της γνώσης.

Σε περιόδους οικονομικής κρίσης, μπορεί να είναι δελεαστική η σύναψη συμφωνιών που αφορούν τον ανταγωνισμό, ιδιαίτερα σε βιομηχανίες που βρίσκονται σε κίνδυνο. Έχουν επανειλημμένα και με σαφήνεια τονίσει ότι η οικονομική κρίση δεν δικαιολογεί την ανοχή της Πολιτικής του Ανταγωνισμού, καθότι σε τέτοιες καταστάσεις τα λεγόμενα καρτέλ κρίσης ενεργοποιούνται και συνήθως επιτρέπονται από τις Αρχές του Ανταγωνισμού. Σύμπραξη κρίσης, είναι μια συμφωνία που απευθύνεται στη μείωση της διαρθρωτικής πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας σε ένα κλάδο που κινδυνεύει. Ωστόσο, μια τέτοια κατάσταση είναι σπάνια σταθερή, σίγουρα όχι μακροπρόθεσμα. Σε ένα σύστημα ελεύθερης αγοράς, αυτό θα οδηγήσει συχνά σε πτωχεύσεις και αναγκαστικές απολύσεις. Οι βιομηχανικές ενώσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία των καρτέλ κρίσης. Συνιστάται όμως ότι η απαραίτητη προσοχή στο θέμα αυτό.

¹ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ (ERSA - GR)

10ο ΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1 – 2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012, “Οικονομική κρίση και πολιτικές ανάπτυξης και συνοχής”

1. Πλαίσιο Αξιολόγησης Συνθηκών Ανταγωνισμού

Ο ελεύθερος ανταγωνισμός των επιχειρήσεων αποτελεί αναμφίβολα έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες για οικονομική πρόοδο αφού μπορεί να εξασφαλίζει στους καταναλωτές και καλύτερες τιμές και μεγαλύτερες επιλογές προϊόντων. Η πολιτική του ανταγωνισμού περιλαμβάνει το σύνολο των κανόνων και των πολιτικών που εφαρμόζονται από τις αρχές του ανταγωνισμού προκειμένου να προστατεύεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός από τις πρακτικές εκείνες οι οποίες οδηγούν σε κατάχρηση αυτής της ελευθερίας, νοθεύοντας τελικά τον ανταγωνισμό και περιορίζοντας τη κοινωνική ευημερία (Λεριού Ειρήνη, 2011)..

Οι δημόσιες πολιτικές υπηρετούν πληθώρα εμπορικών και κοινωνικών, περιβαλλοντικών στόχων, στόχων στον τομέα υγείας και ασφάλειας, καθώς και άλλους στόχους. Ενίοτε, οι δημόσιες πολιτικές θέτουν *υπερβολικούς φραγμούς* στον ανταγωνισμό, τέτοιοι υπερβολικοί περιορισμοί ενδέχεται να παρουσιαστούν ακουσίως ακόμα και στην περίπτωση που οι εν λόγω δημόσιες πολιτικές δεν επικεντρώνονται στην οικονομική ρύθμιση και δεν προτίθενται να επηρεάσουν τις συνθήκες ανταγωνισμού με οποιοδήποτε τρόπο. Ως πρώτο βήμα, για τη δημιουργία του Πλαισίου συνθέτουμε ένα σύνολο βασικών ερωτήσεων, μια «*Λίστα Ελέγχου Ανταγωνισμού*» (OECD 2011), που επισημαίνει πότε οι προτεινόμενοι νόμοι ή οι ρυθμίσεις ενδέχεται να επιβαρύνουν σημαντικά τον ανταγωνισμό. Αυτή η Λίστα Ελέγχου βοηθά τους φορείς διαμόρφωσης πολιτικής να εστιάσουν σε πιθανά ζητήματα ανταγωνισμού σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας ανάπτυξης πολιτικής και οδηγεί στον:

A. Εντοπισμό των υφιστάμενων ή προτεινόμενων δημόσιων πολιτικών που αδικαιολόγητα περιορίζουν τον ανταγωνισμό

1. Οι κυβερνήσεις πρέπει να εισάγουν μια κατάλληλη διαδικασία για τον εντοπισμό των υφιστάμενων ή προτεινόμενων δημόσιων πολιτικών που αδικαιολόγητα περιορίζουν τον ανταγωνισμό και να αναπτύξουν συγκεκριμένα και αδιάβλητα κριτήρια για τη διεξαγωγή αξιολόγησης συνθηκών ανταγωνισμού, συμπεριλαμβανομένης της προετοιμασίας των διαδικασιών ελέγχου.

2. Ελέγχουν ενέργειες που οδηγούν στον περιορισμό:

- Του αριθμού ή του εύρους των φορέων της αγοράς,
- Των ενεργειών που δύνανται να αναλάβουν οι φορείς της αγοράς,
- Των κινήτρων των φορέων της αγοράς, ώστε να συμπεριφέρονται με ανταγωνιστικό τρόπο,
- Των επιλογών και πληροφοριών που είναι διαθέσιμες στους καταναλωτές.

Οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να υπόκεινται σε αξιολόγηση συνθηκών ανταγωνισμού ακόμα και στην περίπτωση επιδίωξης του στόχου προώθησης ανταγωνιστικών αποτελεσμάτων και κυρίως όταν:

- Οργανώνουν ή αναθεωρούν μια ρυθμιστική αρχή ή ένα ρυθμιστικό καθεστώς
- Εισάγουν μια τιμή ή ένα ρυθμιστικό πλαίσιο εισόδου στην αγορά
- Αναδιαρθρώνουν κατεστημένα μονοπώλια
- Εισάγουν διαδικασίες ανταγωνισμού για την αγορά

B. Αναθεώρηση των δημόσιων πολιτικών που περιορίζουν αδικαιολόγητα των ανταγωνισμό

1. Οι κυβερνήσεις πρέπει να εισάγουν κατάλληλη διαδικασία για αναθεώρηση των υφιστάμενων ή προτεινόμενων δημόσιων πολιτικών που αδικαιολόγητα περιορίζουν τον ανταγωνισμό και να αναπτύξουν συγκεκριμένα και αδιάβλητα κριτήρια για την αξιολόγηση κατάλληλων εναλλακτικών.

2. Οι κυβερνήσεις πρέπει να υιοθετήσουν την εναλλακτική που ενισχύει περισσότερο τον ανταγωνισμό, και είναι συνεπής με τους επιδιωκόμενους στόχους δημόσιας πολιτικής, λαμβάνοντας υπόψη την ωφέλεια και το κόστος της εφαρμογής.

2. Τα Οφέλη του Ανταγωνισμού

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων μπορεί να βελτιώσει την αποδοτικότητα της παραγωγής και να παρέχει νεότερα και καλύτερα προϊόντα στους καταναλωτές μέσω της καινοτομίας, οδηγώντας στην οικονομική ανάπτυξη και ευημερία των καταναλωτών. Γενικά, ο ανταγωνισμός μεταξύ των προμηθευτών οδηγεί σε χαμηλότερες τιμές και ευρύτερες επιλογές. Σε πολλούς απορρυθμισμένους κλάδους, όπως για παράδειγμα τις τηλεπικοινωνίες, την ηλεκτρική ενέργεια και τις αεροπορικές εταιρείες, ένα από τα οφέλη του ανταγωνισμού που προωθήθηκε ιδιαίτερα είναι ότι αυξάνει την περιορισμένη λόγω ρυθμιστικού πλαισίου χρήση των παραγωγικών δυνατοτήτων μιας οικονομίας αυξάνοντας την αποδοτικότητα και παρέχοντας χαμηλότερες τιμές για τους καταναλωτές. Επισημαίνεται το γεγονός ότι εφόσον πολλοί κλάδοι έχουν ιδιωτικοποιηθεί ή απελευθερωθεί σε ολόκληρο τον κόσμο, οι κυβερνήσεις αναγνωρίζουν ξεκάθαρα τα οφέλη του ανταγωνισμού.

3. Η Κοινωνία της Γνώσης

Τα ολιγοπώλια είναι μια μορφή της αγοράς, όπου το κέρδος και ο ανταγωνισμός είναι οι δύο άξονες που ενισχύουν την τεχνολογική πρόοδο ώστε να αποδώσει ικανοποιητικά αποτελέσματα. Ωστόσο, μελέτες δείχνουν ότι οι περισσότερες τεχνολογικές καινοτομίες προκύπτουν από μικρές, παρά από τις δεσπόζουσες επιχειρήσεις. Έτσι η βιομηχανία των υπολογιστών κυριαρχείται από λίγες εταιρείες, (π.χ. IBM) και όλες οι σύγχρονες εταιρείες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις νέες τεχνολογίες, είναι συχνά οι μικρές επιχειρήσεις οι οποίες επιτυγχάνουν τις σημαντικές ανακαλύψεις. Οι υπερυπολογιστές παράγονται από τη Cray, μια νέα γενιά των μικροϋπολογιστών εισήχθη πρόσφατα από την Next, κ.λπ..

Το παγκόσμιο σύστημα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (ΔΠΙ), που ονομάζεται από κάποιους «Φεουδαρχία της Πληροφορίας» (Tom Wakeford, 2004), είναι μια δυνητική απειλή, που περιορίζει την πρόσβαση στη γνώση και στην τεχνολογία. Οι υποστηρικτές τους ισχυρίζονται ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και άλλα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας παράγουν οικονομικά και κοινωνικά οφέλη που διαχέονται παγκόσμια, όπως εμβόλια για ασθένειες και βελτιωμένα φάρμακα, αλλά ο μέσος πολίτης και άλλες οργανώσεις βάσης κατηγορούν τις μεγάλες εταιρείες για τη λειτουργία ενός συστήματος που νομιμοποιεί τη βιοπειρατεία, αντλώντας την γνώση από τους αυτόχθονες πληθυσμούς και τις περιθωριοποιημένες ομάδες. Το σύστημα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας καθιερώθηκε για να προστατεύσει τα συμφέροντα των μεμονωμένων ερευνητών κυρίως μηχανικών εφευρέσεων.

Ωστόσο, από τις αρχές του εικοστού αιώνα οι εταιρείες είχαν αναπτύξει μαζικές ικανότητες έρευνας στον τομέα των χημικών, της ηλεκτρικής ενέργειας, των φαρμακευτικών βιομηχανιών και του καουτσούκ. Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (Jeffrey Fear, 2006) στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν ως ένα μέσο για τον περιορισμό του ανταγωνισμού παρέχοντας σε μεγάλες εταιρείες τη δυνατότητα να καθορίζουν τις τιμές και τον έλεγχο της παραγωγής. Συνασπισμοί εταιρειών χρησιμοποιούν επίσης τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και αδειών για την επιβολή παγκόσμιου καρτέλ γνώσης που διαμοίραζε τις παγκόσμιες αγορές μεταξύ των μελών τους. Οποιαδήποτε επίθεση σε ένα καρτέλ που είχε ως βάση του δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ήταν δύσκολη, γιατί θα μπορούσε να εκληφθεί ως παρέμβαση στη χρήση της ατομικής ιδιοκτησίας.

4. Οικονομική Κρίση και Καρτέλ Κρίσης

Η τρέχουσα οικονομική συγκυρία κατέδειξε ότι η ανάπτυξη εκείνη η οποία τροφοδοτείται από το χρέος δεν είναι βιώσιμη. Ωστόσο η Ελλάδα έχει πραγματοποιήσει σημαντική πρόοδο ως προς την υλοποίηση των στόχων και το δημόσιο έλλειμμα έχει μειωθεί από 16% του ΑΕΠ το 2009 σε 9,25% του ΑΕΠ περίπου. Τον Οκτώβριο του 2011 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε τον «οδικό χάρτη για σταθερότητα και ανάπτυξη».

Στόχος είναι να επισπεύσει τη σταθερότητα και την ανάπτυξη. Κάθε ανάπτυξη όμως οφείλει να στηρίζεται στη πλατφόρμα της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Μια σημαντική συστατική του στόχου της ανάπτυξης είναι ότι πολλά κράτη μέλη πρέπει να επανακτήσουν τη χαμένη τους ανταγωνιστικότητα, προβαίνοντας σε μεταρρυθμίσεις των αγορών εργασίας τους προκειμένου να δημιουργηθούν καλύτερες συνθήκες για τις επιχειρήσεις και να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός στις αγορές.

Πρωτού στοιχειοθετήσουμε τα καρτέλ κρίσης είναι απαραίτητο να διευκρινιστούν όλες οι δυνατές περιπτώσεις καρτέλ. Στο ένα άκρο η δημιουργία καρτέλ μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μιας ρητής συμφωνίας μεταξύ των επιχειρήσεων σχετικά με τις τιμές ή τις ποσότητες (explicit collusion). Η ρητή αυτή συμφωνία μπορεί να είναι επίσημη ή μυστική, εξαιτίας ακριβώς του ότι τα καρτέλ απαγορεύονται από το νόμο. Στο άλλο άκρο τα καρτέλ μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μη-ρητών συμφωνιών οι οποίες ονομάζονται σιωπηρές συμφωνίες (tacit collusion), ή μη συνεργασιακή συμπαιγνία (non cooperative collusion), ή πιο συχνά διαδεδομένος είναι ο όρος εναρμονισμένες πρακτικές. Στη περίπτωση των εναρμονισμένων πρακτικών οι επιχειρήσεις δεν επικοινωνούν ποτέ και δεν ανταλλάσσουν πληροφορίες, αλλά υιοθετούν μια ομοιόμορφη ή ενσυνείδητα παράλληλη συμπεριφορά. Όπως για παράδειγμα όταν ακολουθούν ένα σχέδιο κατανομής της αγοράς, το οποίο δημιουργήθηκε εξαιτίας ιστορικών λόγων, χωρίς οι ίδιες οι επιχειρήσεις να έχουν καταφύγει σε κάποιου είδους ρητής συμφωνίας μεταξύ τους.

Τόσο οι ρητές όσο και οι σιωπηρές συμφωνίες οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα, το οποίο είναι μια συντονισμένη συμπεριφορά όπου στοχεύει στο περιορισμό του ανταγωνισμού. Επομένως γίνεται αντιληπτό ότι ένα καρτέλ μπορεί να περιλαμβάνει και ρητές συμφωνίες (επίσημες ή μυστικές) καθώς επίσης και εναρμονισμένες πρακτικές.

Ο όρος «καρτέλ κρίσης» αφορά εκείνα τα καρτέλ τα οποία βοηθούν στο να ανακάμψουν οι αγορές οι οποίες βρίσκονται σε πτώση και απαντώνται κυρίως στους τομείς της ναυπηγικής, του χάλυβα και του άνθρακα. Στο παρελθόν η Επιτροπή είχε παραχωρήσει απαλλαγές στις περιπτώσεις των «καρτέλ κρίσεως». Επίσης η Επιτροπή έχει ενισχύσει περαιτέρω τις απαλλαγές στην αυτοκινητοβιομηχανία σχετικά με συμφωνίες μεταξύ των

εμπόρων και των προμηθευτών, καθώς οι συμφωνίες αυτές ωφελούσαν τους καταναλωτές στη συντήρηση και στην επισκευή των μηχανοκίνητων οχημάτων (Λεριού Ειρήνη, 2011). Σήμερα είναι σαφές ότι, παρά την ανάγκη παρέμβασης για να αντισταθμιστεί η αναποτελεσματικότητα που προσωρινά προκαλείται από τους αυθαίρετους πιστωτικούς περιορισμούς, η χαλάρωση της πολιτικής ανταγωνισμού δεν θα πρέπει να θεσπισθεί ως απάντηση στην τρέχουσα οικονομική κρίση (Shane King, 2010). Εξάλλου μια σημαντική παράμετρος του σχεδίου για την εφαρμογή της στρατηγικής «Ευρώπης 2020» είναι η άρση των εμποδίων στις βιομηχανίες δικτύου. Σήμερα οι οδικές εμπορικές ενδομεταφορές παραμένουν κλειστές και οι φραγμοί εισόδου στην αγορά καθιστούν τις εθνικές σιδηροδρομικές αγορές δαπανηρότερες για τους πολίτες. Επιπλέον υψηλοί φραγμοί εισόδου στην αγορά και ελεγχόμενες τιμές στους τομείς ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου αυξάνουν το κόστος για τους τελικούς χρήστες. Αλλά επίσης αν και η χαλάρωση της πολιτικής ανταγωνισμού (Competition policy in times of crisis, 2009) μπορεί να φαίνεται ότι είναι οικονομικά αποδοτική, υπό την έννοια ότι δεν απαιτεί εισφορές από το φορολογούμενο, το πραγματικό κόστος της χαλάρωσης μπορεί να είναι αύξηση των τιμών, παράλληλα με μείωση της ποιότητας των προϊόντων, του βαθμού αποτελεσματικότητας και της καινοτομίας (Competition commission staff, 2009). Η Ιστορία έχει δείξει ότι η χαλάρωση της πολιτικής ανταγωνισμού σε περιόδους κρίσης μπορεί να επιδεινώσει συχνά τα φαινόμενα οικονομικής ύφεσης και να επιβραδύνει την ταχύτητα ανάκαμψης. Δεδομένης της αναμενόμενης σταθεροποίησης της επιχειρήσεις και η αυξημένη εμβέλεια για αντι-ανταγωνιστική συμπεριφορά, η πολιτική ανταγωνισμού πρέπει να εφαρμόζεται αυστηρά κατά τη διάρκεια της ύφεσης (Lyons B., 2009).

Αν και τα επιχειρήματα για τα καρτέλ κρίσης (Global Forum on Competition, 2011) έχουν λίγους υποστηρικτές και τα ιστορικά και σύγχρονα δεδομένα, ότι τέτοιες συμπράξεις είναι ο καλύτερος τρόπος για την αντιμετώπιση της κρίσης, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να διαθέτουν τα μέσα και τις διαφανείς διαδικασίες για την αξιολόγηση τέτοιων προτάσεων για τα εν λόγω καρτέλ κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων. Πιο πρόσφατοι υποστηρικτές των καρτέλ κρίσης επισημαίνουν τη σημασία της σύγκρισης των δύο ακόλουθων δαπανών:

- το κόστος της ισχύος στην αγορά που δημιουργείται από ένα καρτέλ και
- το κόστος των διαφυγόντων οικονομιών κλίμακας, όταν η συνολική παραγωγή σε μια βιομηχανία διατεθεί σε ένα μεγάλο αριθμό μικρότερων εταιρειών, αντί να εξαπλωθεί σε ένα μικρό αριθμό μεγάλων επιχειρήσεων, ως αποτέλεσμα της συμφωνίας σύμπραξης.

Κάποιοι ισχυρίζονται ότι το πρώτο κόστος είναι μικρότερο από το δεύτερο, και έτσι καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι πρέπει να υποστηριχθεί ο εξορθολογισμός μέσω των καρτέλ. Στις αγορές όπου οι τιμές είναι ευμετάβλητες ή όπου οι συνέπειες της αστάθειας είναι σοβαρές (πιθανώς για τους φτωχούς παραγωγούς όσο και για φτωχούς καταναλωτές) τα καρτέλ κρίσης είναι μια επιλογή, αλλά, πάλι, δεν αποτελεί απαραίτητα τη μόνη πρακτική επιλογή. Η χρηματοπιστωτική αγορά και άλλες καινοτομίες θα πρέπει να θεωρούνται επίσης, εφόσον είναι διαθέσιμες, ως πιθανές επιλογές (Benjamin F. Hobbs, 2010). Τα χρηματοπιστωτικά μέσα ή οι καινοτομίες στην παραγωγή μπορούν να εξομαλύνουν τις διακυμάνσεις των τιμών – συμβάλλοντας στη σταθεροποίηση των τιμών που καταβάλλονται από και προς τους φτωχούς - χωρίς τη δημιουργία ανεπιθύμητων παρενεργειών. Για άλλη μια φορά την αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων

των καρτέλ κρίσης πρέπει να γίνει αναφορά σε εναλλακτικές παρεμβάσεων διατίθενται στους υπευθύνους χάραξης πολιτικής και διεθνών αναπτυξιακών οργανισμών

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Jeffrey, Fear, (2006). Cartels and Competition: Neither Markets nor Hierarchies.
2. OECD (2011). Crisis Cartels, Policy Roundtables.
3. Global Forum on Competition, 2011. Directorate for financial and Enterprise affairs Competition Committee.
4. Competition policy in times of crisis, (2009). Trends Concurrences N° 2, in www.concurrences.com
5. Hobbs, Benjamin F. (2010). Imperfect Models of Imperfect Competition in EU Gas Markets: Great Potential, Great Shortcomings, Competition & Security on European Gas Markets, Larsen (ed).
6. Wakeford, Tom. (2004). Democratising technology, Reclaiming science for Sustainable Development.
7. King, Shane (2010). Should Competition Policy be relaxed during the current Financial crisis?, *Norwich Economics Papers*, School of Economics, University of East Anglia 1
8. Competition Commission Staff. (2009). Competition Policy in Recession and Financial Crisis, Competition Commission [online] available at www.competitioncommission.org.uk/.../seminar_300309_background_paper.pdf
9. Lyons, B. (2009). Competition Policy, Bailouts and the Economic Crisis, ESRC Centre for Competition Policy Working Paper 09-4 [online] Available at http://www.uea.ac.uk/polopoly_fs/1.112187!CCP09-4.pdf
10. Λεριού Ειρήνη. (2011). «Καταχρηστική Εκμετάλλευση Συλλογικής Δεσπόζουσας Θέσης. Συμφωνίες και Εναρμονισμένες Πρακτικές των Επιχειρήσεων: Ανάλυση και Τρόποι Αντιμετώπισης τους.», Διπλωματική Εργασία, Μεταπτυχιακό πρόγραμμα Σπουδών, Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, Πάντειο Πανεπιστήμιο.